

Rapport

'Van het gas af' en de rol van gemeenten

Een representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking (18+) naar hun mening over het klimaat- en duurzaamheidsbeleid van de overheid en hun eigen plannen van het gas af te gaan.

15 oktober 2021

In opdracht van Binnenlands Bestuur.

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/228

Datum

oktober 2021

Opdrachtgever

Binnenlands Bestuur

Auteurs

Milan Driessen
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.



Inhoudsopgave

1	Belangrijkste uitkomsten	4
2	Zorgen over en aanpak van klimaatverandering	9
2.1	Bij drie op de tien Nederlanders veel zorgen om klimaatverandering	9
2.2	Zes op tien: kabinet moet meer doen om uitstoot te verminderen	10
2.3	Beleid en ambitieniveau regering, provincie en gemeente	11
3	Hoe gaan we 'van het gas af'?	19
3.1	Plannen voor 'van het gas af' zijn vooral nog oriënterend	19
3.2	Burgers niet verplichten, maar gezamenlijk van het gas af helpen	21
3.3	Meeste vertrouwen in adviezen van de gemeente	23
4	Verantwoording	25



1 Belangrijkste uitkomsten

Zorgen om klimaatverandering nemen weer toe; volgende kabinet moet hoger inzetten

Ten opzichte van anderhalf jaar geleden maken Nederlanders zich iets meer zorgen om klimaatverandering: begin 2020 maakte 65 procent zich zorgen over het klimaat, nu is dat 69 procent. Een kleine maar significante stijging, ook omdat meer Nederlanders zich vaker *veel* zorgen maken: in februari 2020 was dat 18 procent en nu 29 procent.

Een volgend kabinet moet volgens 61 procent (veel) meer doen dan het kabinet-Rutte III heeft gedaan om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Dit is een sterke toename ten opzichte van vorig jaar, toen het kabinet nog missionair was, en is vergelijkbaar met 2016 en januari 2019 – net voordat het Klimaatakkoord werd gepresenteerd door het kabinet-Rutte III.

Wat lagere overheden zelf doen tegen klimaatverandering is duidelijker dan vorige jaren

Ongeveer de helft van de Nederlanders heeft ten minste *in grote lijnen* beeld van wat de regering doet om klimaatverandering tegen te gaan (51%). Dat is iets minder dan een jaar geleden, maar de demissionaire status van het kabinet en de nadruk op de aanpak van de coronacrisis hebben daar waarschijnlijk mee te maken.

Het is voor Nederlanders wel iets duidelijker geworden wat de gemeente en de provincie doen om klimaatverandering tegen te gaan: minder Nederlanders hebben *helemaal geen beeld* bij wat de gemeente (van 36% in 2019 naar 32% nu) en de provincie (van 49% in 2019 naar 40% nu) doen tegen de aanpak van klimaatverandering.

Het is beide overheidslagen dus iets beter gelukt duidelijk te maken wat ze ongeveer doen, maar er is nog ruimte voor verbetering: slechts een op de drie weet in grote lijnen wat de gemeente doet (32%) en dat geldt bij de provincie voor maar een op de vijf (20%).

Waarom is de gemeente 'niet ambitieus genoeg'?

Nederlanders lijken ook steeds meer te verwachten van deze lagere overheden: het aandeel dat het beleid niet ambitieus genoeg vindt is bij alle drie gestegen sinds afgelopen jaar.

Bijna een derde van de Nederlanders vindt dat hun gemeente niet ambitieus genoeg is wat betreft het tegengaan van klimaatverandering. Wanneer wij hen vragen naar wat de gemeente meer zou kunnen doen, komt er een aantal argumentatielijnen naar voren.

Veel mensen vinden dat gemeenten een meer informerende rol op zich moet nemen. Momenteel zouden gemeenten niet duidelijk genoeg communiceren over hoe burgers hun steentje kunnen bijdragen.

Anderen pleiten voor een andere rol voor de gemeente waarbij het zich meer opstelt als investeerder. Hierbij valt te denken aan het verbeteren van het openbaar vervoer, zonnepanelen en windmolens subsidiëren of het aanleggen van meer groen.

Nederlanders noemen ook het weren van auto's uit de binnensteden, het 'aanpakken' van vervuilende bedrijven en zorgen voor betere afvalscheiding.

'Gemeente te ambitieus': klimaatbeleid wordt afgedwongen, is duur en ineffectief

Degenen die het gemeentelijk klimaatbeleid te ambitieus vinden, geven desgevraagd aan dat de rol van Nederland – laat staan die van Nederlandse gemeenten – te verwaarlozen is in vergelijking met de rest van de wereld.



Ook de kosten die gepaard gaan met verduurzaming zijn een heikel punt. Ook wordt het vermeende dwingende karakter van het beleid genoemd.

Tot slot zijn er mensen die sceptisch zijn over het bestaan van klimaatverandering überhaupt of over de invloed die de mens hierop heeft.

Plannen voor 'van het gas af' zijn vooral nog oriënterend

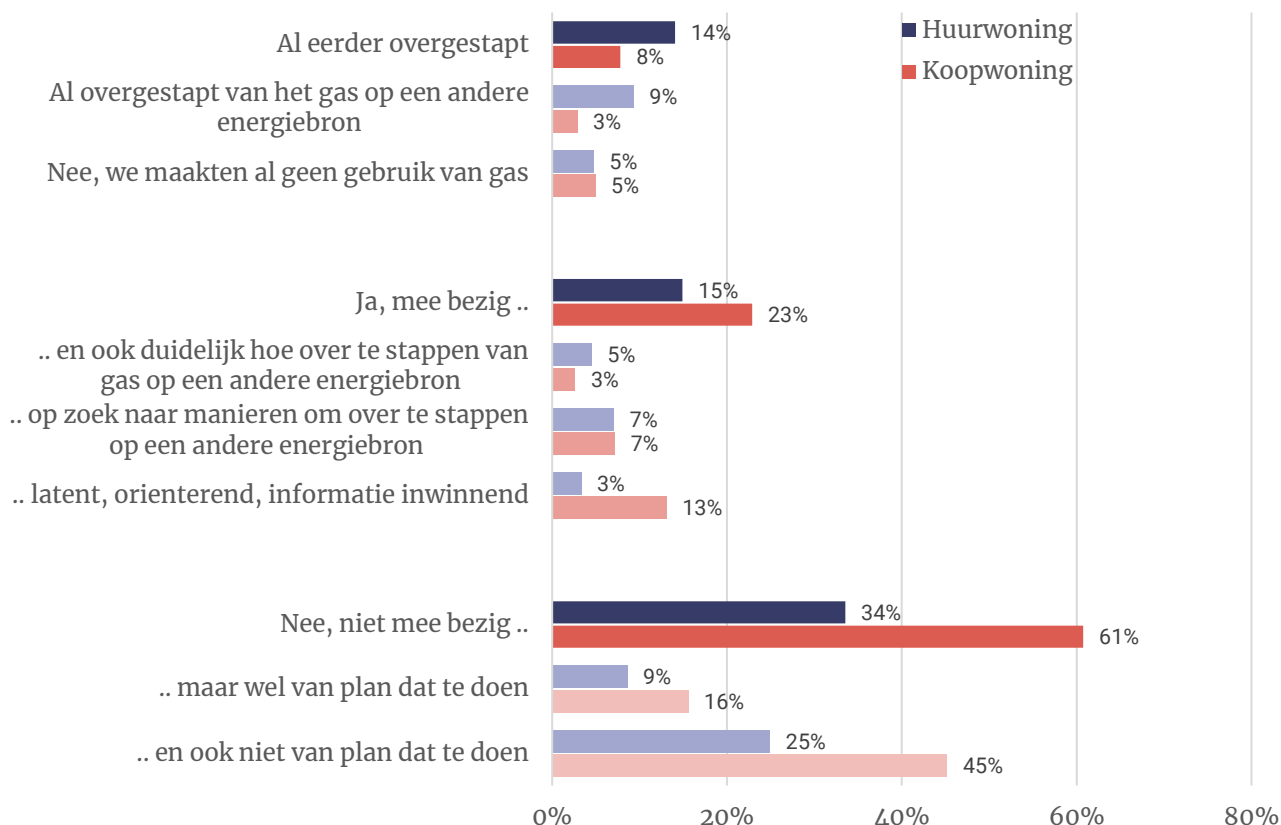
We vroegen eigenwoningbezitters of ze al bezig zijn om 'van het gas af te gaan' of daar plannen voor hebben. Huurders vroegen we of ze wisten van plannen die hun verhuurder daarvoor heeft. De meeste eigenwoningbezitters zijn daar nog niet concreet mee bezig, maar ruim een op de drie is dat wel van plan¹.

Van de eigenwoningbezitters is acht procent al van gas overgestapt naar een alternatief en is nog eens 23 procent daar mee bezig. Bij huurders is 15 procent overgestapt 'van het gas af' en bij nog eens 15 procent is de verhuurder dat van plan en er al mee bezig.

Figuur 1.1 – Bezig met of van plan van het gas af te gaan (aangepast)

Huurders (n=426): "Is uw verhuurder – voor zover u weet – op de een of andere manier bezig 'van het gas af te gaan'?"

Eigenwoningbezitters (n=799): "Bent u op de een of andere manier bezig 'van het gas af te gaan'?"



Leeswijzer: De lichtgekleurde staven tellen voor de huurders en eigenwoningbezitters op tot de donkergekleurde staven. Dus van alle huurders maakt 14 procent geen gebruik van gas, waarvan negen procent is overgestapt en vijf procent eerder al geen gebruik maakte van gas.

¹ "Ja, op zoek naar manieren om over te stappen op een andere energiebron" + "Ja, latent, oriënterend, informatie inwinnend" + "Nee, niet mee bezig maar wel van plan om te doen": 7% + 13% + 16% + = 36% van alle eigenwoningbezitters



Bijna de helft heeft vertrouwen in gemeentelijke adviezen over van het gas af gaan

De gemeente kan een belangrijke rol spelen in de advisering over wat men kan doen om van het gas af te gaan. We zien dat Nederlanders redelijk wat vertrouwen hebben in de adviezen van de gemeente: 48 procent heeft daar vertrouwen in. Ruim een kwart heeft er zijn twijfels bij en 10 procent zegt die adviezen niet te vertrouwen. Ook energie adviesbureaus wekken vertrouwen: 44 procent vertrouwt hun adviezen, 26 procent twijfelt daarover en 15 procent vertrouwt hen niet.

Adviezen van een energiebedrijf (36%), woningcorporatie (34%) en van buurtbewoners (33%) worden minder vaak vertrouwd.

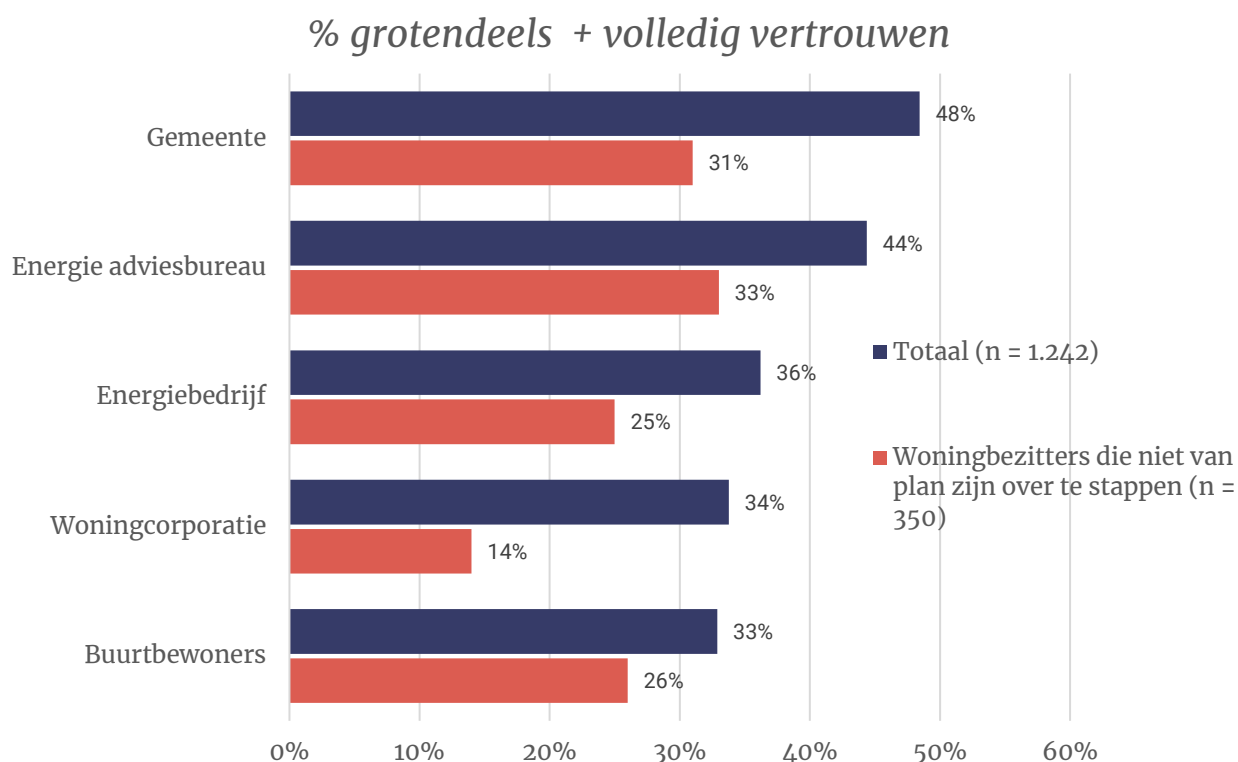
Weinig vertrouwen in gemeenteadvies onder woningbezitters die niet van het gas af willen

Met name onder eigenwoningbezitters bestaat een zekere mate van scepsis of zelfs wantrouwen ten aanzien van gemeenteadvies over hoe men van het gas af kan gaan.

De meeste huizenbezitters zijn (nog) niet bezig om van het gas af te gaan (61%) en 45 procent zegt dat ook niet van plan zijn. Juist deze groep – huizenbezitters die niet van plan zijn van het gas af te gaan – lijkt overgehaald te moeten worden maar ze zijn sceptischer dan gemiddeld over adviezen van anderen daarover.

Overigens staat deze groep ook sceptischer tegenover de andere adviesgevers: er lijkt hier sprake van een algemeen wantrouwen in adviezen over hoe men van het gas af kan gaan.

Figuur 1.2 - Van wie zou u adviezen over wat te doen als u van het gas af moet vertrouwen en overnemen? Kunt u dat voor onderstaande organisaties en bedrijven willen zeggen?



Noot: de volledige antwoordcategorieën zijn 'zou ik volledig vertrouwen', 'zou ik grotendeels vertrouwen', 'zou ik mijn twijfels bij hebben', 'zou ik niet vertrouwen', 'weet ik niet' en 'niet van toepassing'. De eerste twee categorieën zijn in deze figuur samengevoegd.



Gemeente moet burgers niet verplichten, maar hen gezamenlijk van het gas af helpen

Nederlanders zijn even verdeeld over de vraag of *het tegengaan van klimaatverandering iets is dat burgers zelf moeten vormgeven* (30% eens, 29% oneens).

Toch hebben Nederlanders hun twijfels of ons land wel van het gas moet afstappen: 44 procent vindt het *belachelijk dat we in Nederland proberen voorop te lopen met ‘van het gas af’*, 33 procent is het hiermee oneens.

Burgers hoeven zelf ook niet het voortouw te nemen om te zoeken naar een alternatief:

64 procent vindt niet dat burgers zelf het voortouw moeten nemen in het zoeken naar een alternatieve energiebron, 16 procent vindt van wel.

Dit betekent echter niet dat er principiële weerstand is tegen ‘van het gas af’: de weerstand lijkt vooral financieel van aard.

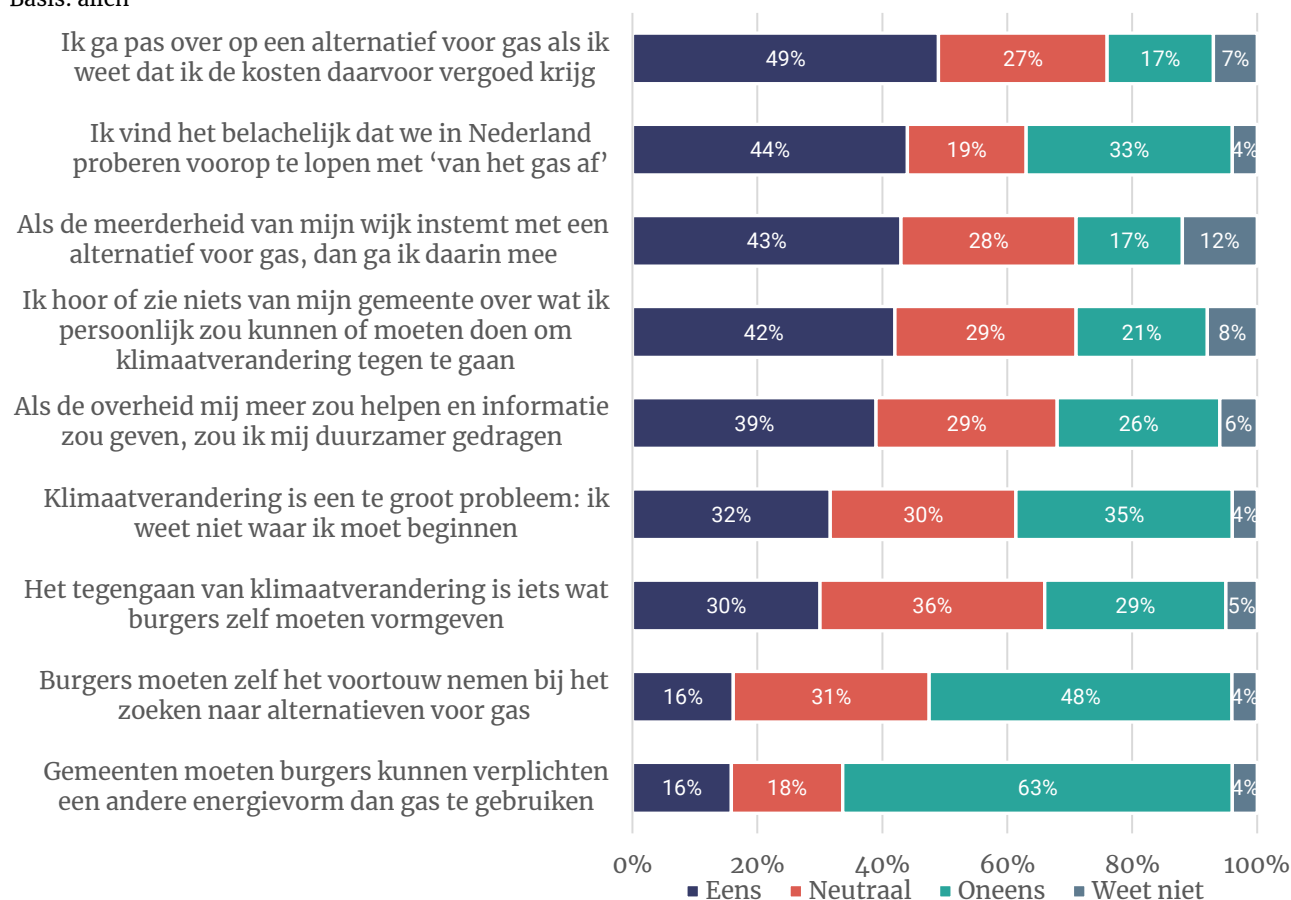
Haal sceptische woningbezitters over door de kosten van energietransitie af te dekken

De helft zegt namelijk dat ze *pas over gaan op een alternatief voor gas als ik weet dat ik de kosten daarvoor vergoed krijg* (49% eens, 17% oneens). Daarnaast zijn vier op de tien het eens met de stelling *als de meerderheid van mijn wijk instemt met een alternatief voor gas, dan ga ik daarin mee*.

Voor huizenbezitters die op dit moment nog niet van plan zijn van het gas af te gaan is vooral het financiële plaatje leidend en het principe. Volgens 71 procent is het belachelijk dat we in Nederland voorop proberen te lopen met van het gas af. Tegelijkertijd zegt 60 procent pas over te stappen naar een alternatief voor gas als ze weten dat ze die kosten vergoed krijgen.

Figuur 1.3 – Stellingen t.a.v. rol overheid en burgers

Basis: allen



Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 10 tot maandagochtend 13 september 2021.

Er werkten in totaal 1.242 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel hiervan (n=1.030) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 212 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent.



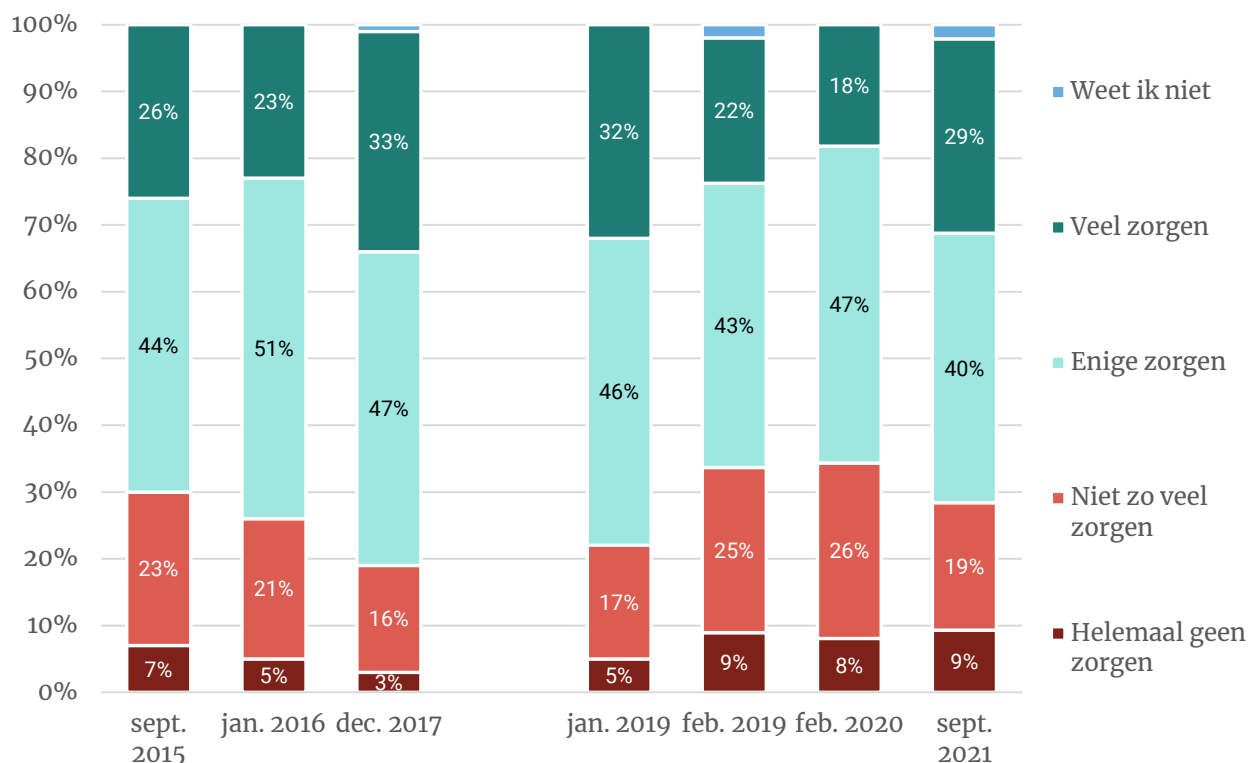
2 Zorgen over en aanpak van klimaatverandering

2.1 Bij drie op de tien Nederlanders veel zorgen om klimaatverandering

Drie op de tien Nederlanders maakt zich veel zorgen over het klimaat (29%). Ten opzichte van anderhalf jaar geleden maken Nederlanders zich hier vaker zorgen om: toen had ruim de helft enige (47%) of veel (18%) zorgen over het klimaat, nu is dat ruim twee derde (29% veel en 40% enige zorgen).

Figuur 2.1 – In hoeverre maakt u zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (CO₂), de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu?

Basis: allen



2.2 Zes op tien: kabinet moet meer doen om uitstoot te verminderen

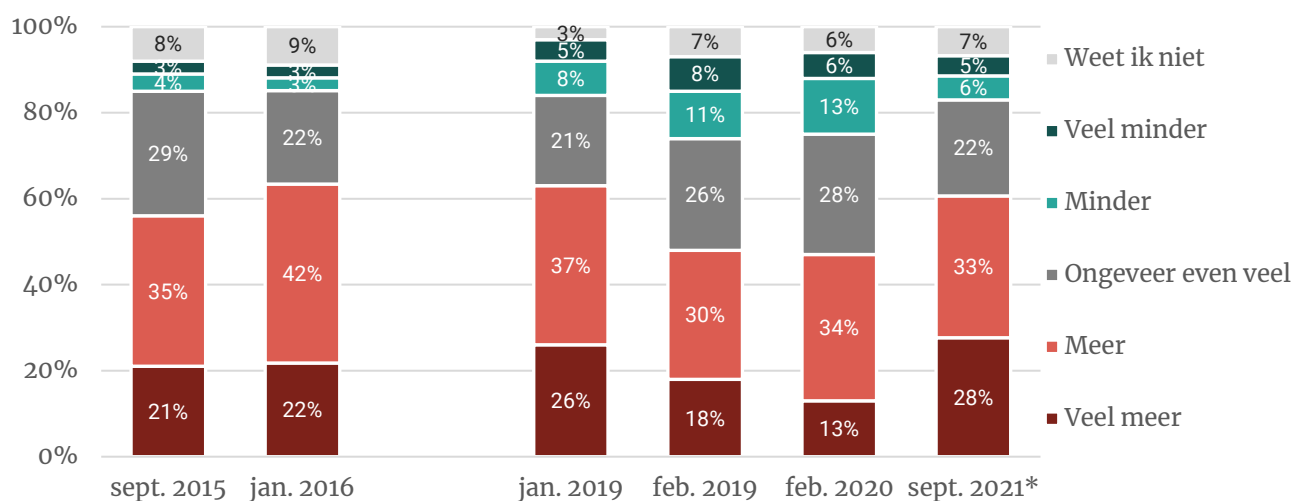
Zes op de tien Nederlanders (61%) vinden dat een volgend kabinet (veel) meer zou moeten doen om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan.

Dit is een sterke toename ten opzichte van vorig jaar en is vergelijkbaar met 2016 en januari 2019 – net voordat het Klimaatakkoord werd gepresenteerd door het kabinet-Rutte III.

Nederlanders verwachten nu dus veel meer van een volgend kabinet als het aankomt op de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen dan ze de afgelopen twee jaar verwachtten van het inmiddels demissionaire kabinet. Sinds het Klimaatakkoord in januari 2019 werd gepresenteerd zagen we dat een op de vijf (19%) vond dat het kabinet (veel) minder zou moeten doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Dit is nu nog maar 11 procent.

Figuur 1.2 – Vindt u dat een volgend kabinet, meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen?

Basis: allen



* Bij de eerdere metingen was de vraag als volgt: "Vindt u dat het kabinet-Rutte meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen (CO₂) te verminderen?"



2.3 Beleid en ambitieniveau regering, provincie en gemeente

Nog steeds niet duidelijk wat provincies en gemeenten doen tegen klimaatverandering

Het merendeel van de Nederlanders maakt zich zorgen om het klimaat en verwacht meer actie van een volgend kabinet.

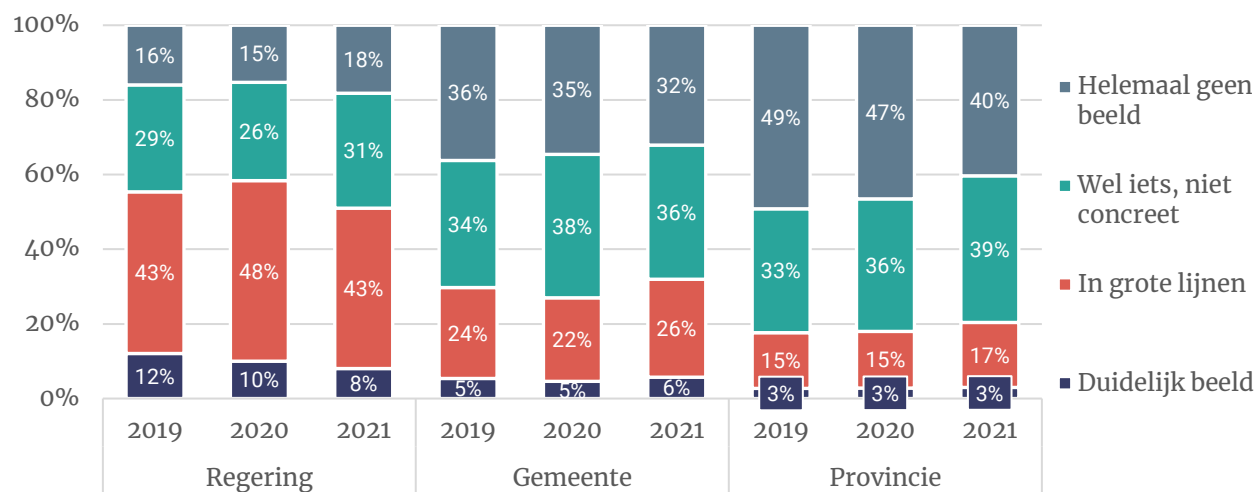
Ongeveer de helft van de Nederlanders heeft ten minste *in grote lijnen* een duidelijk beeld van wat de regering doet om klimaatverandering tegen te gaan (51%). Dat is iets minder dan een jaar geleden, maar de demissionaire status van het kabinet en de nadruk op de aanpak van de coronacrisis hebben daar waarschijnlijk mee te maken.

Het is voor Nederlanders wel iets duidelijker geworden wat de gemeente en de provincie doen om klimaatverandering tegen te gaan: minder Nederlanders hebben *helemaal geen beeld* bij wat de gemeente (van 36% in 2019 naar 32% nu) en de provincie (van 49% in 2019 naar 40% nu) doen tegen de aanpak van klimaatverandering.

Het is beide overheidslagen dus wel gelukt om duidelijk te maken wat ze ongeveer doen, maar er is nog ruimte voor verbetering: slechts een op de drie weet in grote lijnen wat de gemeente doet (32%) en dat geldt bij de provincie voor maar een op de vijf (20%).

Figuur 2.2 – In welke mate heeft u een beeld van wat de regering, uw gemeente of uw provincie doet om klimaatverandering tegen te gaan?

Basis: allen



2.4 Nederlanders willen per saldo meer ambitie in klimaatbeleid

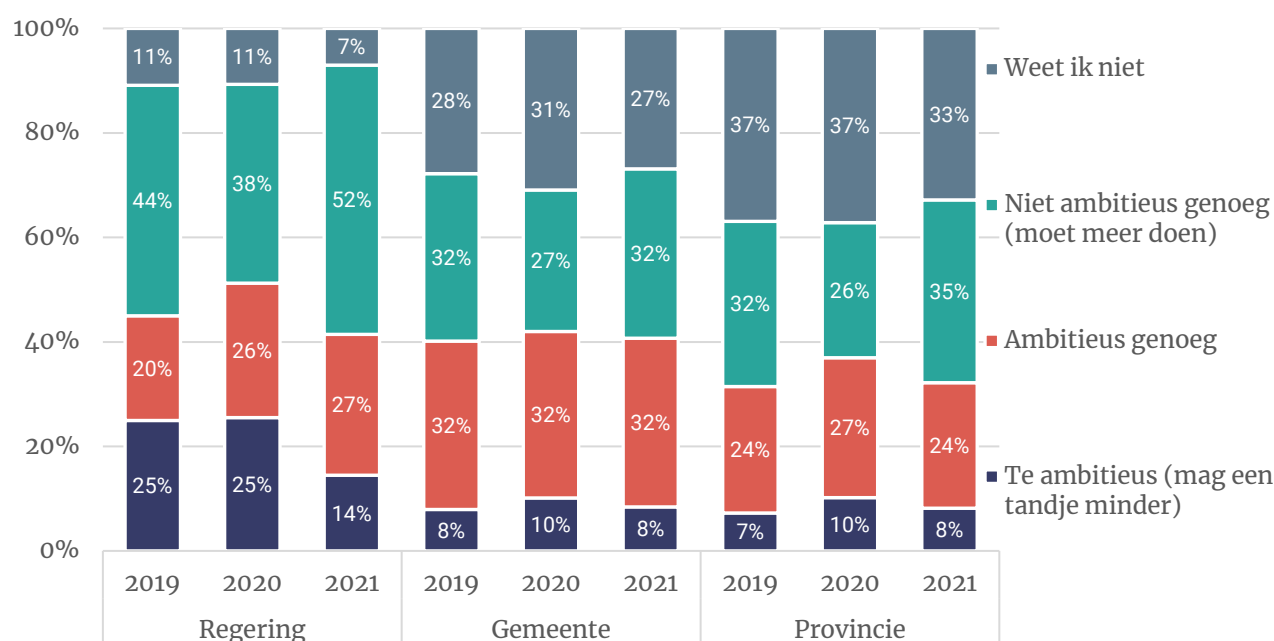
Aan de Nederlanders die een beeld hebben van wat de overheden doen tegen klimaatverandering hebben we gevraagd wat zij vinden van het beleid.

Voor alle drie de bestuurslagen geldt dat de mensen die er een beeld bij hebben het per saldo niet ambitieus genoeg vinden: met name het regeringsbeleid mag ambitieuzer (52%), maar ook van de gemeente (32%) en provincie (35%) wordt meer ambitie verlangd dan dat ze vinden dat het *te ambitieus* is. Dat laatste geldt bij alle drie de bestuurslagen voor een minderheid (8 à 14%).

Nederlanders lijken steeds meer te verwachten van de bestuurslagen: het aandeel dat het beleid niet ambitieus genoeg vindt is bij alle drie gestegen sinds afgelopen jaar.

Figuur 2.3 – Hoe ambitieus vindt u het beleid van wat de regering, uw gemeente of uw provincie doet om klimaatverandering tegen te gaan?

Basis: weet tenminste iets over het klimaatbeleid van regering (n=1.034), gemeente (n=867) of provincie (n=762)



2.5 Waarom is de gemeente 'niet ambitieus genoeg'?

Bijna een derde van de Nederlanders vindt dat hun gemeente niet ambitieus genoeg is wat betreft het tegengaan van klimaatverandering. Wanneer wij hen vragen naar wat de gemeente meer zou kunnen doen komt er een aantal argumentatielijnen naar voren. Veel mensen vinden dat gemeenten een meer informerende rol op zich moet nemen. Momenteel zouden gemeenten niet duidelijk genoeg communiceren over hoe burgers hun steentje kunnen bijdragen.

Anderen pleiten voor een andere rol voor de gemeente waarbij het zich meer opstelt als investeerder. Hierbij valt te denken aan het verbeteren van het openbaar vervoer, zonnepanelen en windmolens subsidiëren of het aanleggen van meer groen. Nederlanders noemen ook het weren van auto's uit de binnensteden, het 'aanpakken' van vervuilende bedrijven en zorgen voor betere afvalscheiding.



Informatie en communicatie

- Beter acties bedenken om mensen zelfbewust te maken. Particulieren helpen bij het opzetten van een meerjarenplan qua onderhoud, waarbij klimaatzaken op het juiste moment zijn ingepast.
- Beter informeren en promoten.
- Campagnes opzetten en mensen informeren via de post bijvoorbeeld. Niet iedereen kijkt op de website e.d.
- Duidelijk communiceren.
- Duidelijker beleid in het groot. Zijn nu teveel kleine projecten.
- Grote vervuilers aanpakken en **meer voorlichting geven**.
- Ik heb geen idee wat ze doen (behalve het scheiden van afval) dus misschien meer bekendheid geven aan wat ze doen, want ik weet het niet.
- Informatie posters maken over hoe de omgeving impact heeft, bijvoorbeeld over een complete versteende achtertuin.
- **Inwoners motiveren**, investeren in groen beleid, **voorbeeldfunctie**, tegengaan vervuiling.
- Meer duidelijkheid wat de bedrijven beter kunnen doen.
- Meer in de praktijk kijken. Zien waar je de bewoners meeneemt in je plannen. Dus niet plannen en denken dat alle bewoners het begrijpen en gaan doen. Kom weg van de vergadertafel, laat de theorie los en los het samen op.
- Meer informatie en reclames maken om mensen bewuster te maken en te helpen te vergroenen.
- Meer naar buiten treden met hun visie.
- Meer promoten van energiezuinige maatregelen, en ruimer subsidiebeleid.
- Mensen bewust maken en helpen bij kleine veranderingen. Verbeteren van openbaar vervoer (elektrisch).
- Niet de achterlijke plannen door zetten om al het bos en platteland omzetten in huizen. Er is al een probleem met regenwater dat niet goed weg wil lopen op sommige delen omdat het te veel asfalt en beton is. **Daarnaast is er niet genoeg informatie over goed recyclen**, en zijn de pmd vuilniszakken altijd schaars.
- Regelmatig informatieavonden organiseren wat de plannen zijn en de voortgang hiervan.
- Regelmatig schriftelijke informatie aan alle burgers sturen waar ze men mee bezig zijn en wat de plannen en doelstellingen op lange termijn zijn.
- "Transitie van gas naar elektra veel beter organiseren en **bewoners voorlichten**. Bewoners verbieden geheel de tuin te betegelen. Scooters verbieden. Alleen elektrisch aangedreven vrachtverkeer toestaan. Openhaarden in de stad verbieden".
- Uitgebreide informatie geven, meer gezamenlijke initiatieven ontplooien. Ik heb het gevoel dat ze iedereen maar wat laten aanmodderen. De gemeente en ook de provincie zou met een goed plan moeten komen, de inwoners daarover goed voorlichten en begeleiden bij de uitvoering van dat plan. Met duidelijke doelstellingen.
- Voorlichting aan bewoners, meer onderzoek naar vervuilende bedrijven.
- Voorlichting meer aanpassen aan de diverse bevolkingsgroepen en sneller bijeenkomsten organiseren wanneer er zich in bepaalde wijken mogelijkheden ter verbetering of juist optredende gevaren voordoen.



Investeren en subsidiëren

- Het goede voorbeeld geven. Subsidie aanvragen en het uitvoeren van duurzaamheidsingrepen voor particuliere woningeigenaren makkelijker maken.
- Inwoners motiveren, investeren in groen beleid, voorbeeldfunctie, tegengaan vervuiling.
- Meer investeren in energie zuinig maken van huizen en gebouwen.
- Meer promoten van energiezuinige maatregelen, en ruimer subsidiebeleid.
- Meer subsidie en stimuleren groene projecten. Burgers meer betrekken, elkaar helpen en samen doen.
- Subsidie voor verduurzaming. Vergemakkelijken om van het gas af te gaan. Verduurzaming niet alleen in oudere woonwijken.
- Subsidiepotten voller houden, investeren in energienet.

...in duurzame energie

- Betere voorzieningen als het gaat om laadpalen, meer vooruitstrevend in de eisen van nieuwe woonwijken, voortouw nemen in het vergroenen en plaatsen van zonnepanelen op platte daken.
- Burgers ondersteunen met financiën en dan bedoel ik geen lening want mensen met een laag inkomen zullen veelal niet in staat zijn om het af te betalen, maar subsidie voor zonnepanelen of zonnecollectoren.
- Collectieve inkoop of subsidie groene daken, zonnepanelen etc.
- Gratis zonnepanelen op alle daken.
- Meer subsidie voor alternatieve energiebronnen, meer oplaadstations, voorbereiden op verandering naar waterstof voor gezinnen en auto's.
- Meer windmolens, meer subsidie voor verduurzaming van huizen, meer zonnepanelen op daken.
- Meer zon-energie. Autorijden ontmoedigen. Stopverboden rond scholen. Elektrische scooters ontmoedigen.
- Meer zonne-energie, daken van bedrijven, plannen van gastvrij worden, meer bomen en parken.
- Meer zonnepanelen plaatsen, meer windmolens.
- Subsidies voor zonnepanelen, aardwarmte, etc.
- Stadsbussen op waterstof laten rijden.
- Stimuleren dat alle daken vol met zonnepanelen mogen worden gelegd. Meer windmolen en minder zonneparken.
- Stimuleren zonnecollectoren en windmolens.
- Windmolens toestaan.
- Windmolens, groene energie, laadpalen, CO2 neutraal in kantoren en werkplaats.
- Zonne panelen op platte daken en kantoren woningen bouwen die goed bestand zijn tegen klimaat verandering meer groenvoorzieningen.
- Zonnepanelen op alle daken.
- zonnepanelen op daken leggen van openbare gebouwen, infrastructuur qua kabels/opslag/accu's etc. vergroten.
- Zonnepanelen plaatsen.
- Zonnepanelen verplicht maken bij nieuwbouw.



...in openbaar vervoer

- Heel veel. Zorgen voor beter openbaar vervoer, zodat mensen de auto sneller laten staan. Afvalproductie verminderen door meer te kijken naar recycling en duurzame producten te gebruiken.
- Hoge belasting aan openbaar parkeren, auto-tax, betere en goedkoper openbaar vervoer, nog meer gemak en toegankelijkheid voor recycling, belasting aan niet milieuvriendelijke verpakking van voedsel, meer gebieden van bijen-insect trekkende wilde bloemen.
- Meer groen, snelheidsbeperking, beter openbaar vervoer.
- Openbaar vervoer goedkoper maken.
- Openbaar vervoer verbeteren.
- Uitbreiding van openbaar vervoer en verminderen van het autogebruik. Subsidies voor bv. regenton in de tuin en aanleg van waterbuffers.

...in meer groen

- Bestrating aanpassen, zwarte daken beperken/vergroenen meer stimuleren (zeker bij platte daken en aanbouw van huizen), meer groen en minder tegeltuinen stimuleren, hele stad 30 kilometerzone, meer zonnepanelen stimuleren op daken, ook bij sociale huurwoningen. Belonen van zuinig omgaan met energie, water en gas in huishoudens. Beperken van aantal auto's per huisnummer (maximaal 1auto).
- Geen bomen kappen, meer ruimte voor groen, goed gedrag aanmoedigen en belonen.
- Investeren en motiveren groene alternatieven.
- Meer bomen /minder plastic toestaan/water beheer.
- Meer bomen planten. Goede fietspaden. Minder papieren post versturen. Ja/nee sticker jaarlijks bij huizen bezorgen. Subsidie voor winkel lokale producten.
- Meer bos aanplanten.
- Meer groen.
- Meer groen aanleggen tegen hitte en wateroverlast.
- Meer groen in openbare ruimte.
- Meer groen, snelheidsbeperking, beter openbaar vervoer.
- Meer terugdringen auto verkeer (in binnenstad); groenere alternatieven voor verlichting; stimuleren van particulieren om groener te leven; veel meer groen/bomen aanplanten; plantsoenen en parken vergroten en nieuwe creëren.
- Minder bouwen in groene gebieden, landbouwgrond omvormen tot groene gebieden (ipv zonneparken), zonnepanelen en windmolens op bedrijventerreinen.
- Minder kappen en minder maaien. Heffing op uitstoot.
- Niet alle bomen kappen.
- Niet de achterlijke plannen door zetten om al het bos en platteland omzetten in huizen. Er is al een probleem met regenwater dat niet goed weg wil lopen op sommige delen omdat het te veel asfalt en beton is. Daarnaast is er niet genoeg informatie over goed recyclen, en zijn de pmd vuilniszakken altijd schaars.



Terugdringen autoverkeer

- Groot deel binnenstad autoluw maken. Vervuilende auto's weren uit de stad.
- Auto's uit de stad weren, nog meer groen, meer afvalverzamel punten.
- Autogebruik aan banden leggen.
- Autogebruik meer ontmoedigen.
- Autoverkeer beperken.
- Autovrije binnenstad/steden en elektrische bussen e.d.
- Binnenstad volledig autoluw maken. Daarnaast meer mogelijkheid geven voor het duurzaam maken van historische panden in de binnenstad zonder dat dit ten koste gaat van zijn charme.
- (...) Ook de auto zou uit een groter gebied van de binnenstad geweerd kunnen.
- Meer terugdringen auto verkeer (in binnenstad); groenere alternatieven voor verlichting; stimuleren van particulieren om groener te leven; veel meer groen/bomen aanplanten; plantsoenen en parken vergroten en nieuwe creëren.

Vervuilende bedrijven “aanpakken”

- Vervuilers aanpakken.
- Grote vervuilers aanpakken en meer voorlichting geven.
- Harder de grote vervuilers aanpakken en niets verdoezelen.
- Eisen aan milieu onvriendelijke bedrijven om op te schonen.
- Industrie verplaatsen.
- Kijken naar groot chemiebedrijf in de stad. Staat op plaats 2 in Nederland vn grootste vervuilers. Daar wordt niets aan gedaan.

Afvalscheiding

- Meer klimaatvriendelijke verpakkingen, afval scheiden beter.
- Scheiden van afval aan professionals overlaten, zonnepanelen verstrekken tegen inkoopprijs, meer bos inrichten, meer handhaven tegen vuil op straat gooien en boetes veel hoger maken.
- Een beter initiatief voor het scheiden van afval, zoals het even toegankelijk en makkelijk maken in iedere wijk. ook meer hulp bij energie opwekken als particulier d.m.v. zonnepanelen.
- Straatverlichting uit 's nachts, papier/plastic scheiden bij GGD, extra kosten voor papieren/plastic bekertje in horeca.

2.6 Waarom is de gemeente 'te ambitieus'?

Een klein deel van de Nederlanders, acht procent, vindt hun eigen gemeente te ambitieus in het tegengaan van klimaatverandering. We vroegen hen toe te lichten waarom ze dat beleid te ambitieus vinden.

Sommigen zijn sceptisch over het bestaan van klimaatverandering überhaupt of over de invloed die de mens hierop heeft. Anderen vinden dat de rol van Nederland – laat staan die van Nederlandse gemeenten – te verwaarlozen is in vergelijking met de rest van de wereld. Ook de kosten die gepaard gaan met verduurzaming zijn een heikel punt. Een deel van de Nederlanders is specifiek tegen bepaalde maatregelen zoals het plaatsen van windmolens en huizen van het gas afsluiten. Ten slotte vinden sommigen dat de gemeente een te dwingende rol op zich neemt.



Hieronder de toelichtingen van deelnemers, geordend op de achterliggende motivatie.

Klimaatscepsis

- Het klimaat hou je niet tegen. Al een miljoen jaar niet. Altijd verandering en aanpassing.
- Het klimaat veranderd, zonder meer... maar of wij daar als mens wat tegen kunnen doen betwijfel ik ten zeerste. De enige echte oplossing, bevolkingsbeperking, is onbespreekbaar. Integendeel... zolang er fokpremies uitgedeeld worden is iedere maatregel een druppel op de gloeiende plaat.
- Het is een opgeklopt iets, klopt niks van. Klimaat is iets wat veranderd inloop der eeuwen en niet even in paar jaar.
- Ik ben er voor dat de gemeente maatregelen neemt om voor een beter (leef) milieu te zorgen. De bijdrage aan klimaat verandering (voor zover de mens daar invloed op heeft) van de gemeente is verwaarloosbaar (42.000 inw.).
- Jaren geleden was het de zure regen, er zou geen boom of plant meer overleven, maar langs elke snelweg zie ik nog steeds groen, als ik op de Veluwe fiets zie ik ook overal groen en de 100KM overdag is ook een schijnmaatregel.
- Klimaatverandering is van alle tijden, iedere xxx jaar veranderd het.

‘Druppel op de gloeiende plaat’

- De gemeente Texel denkt nogal eens dat ze voorop moet lopen, wat trouwens een algemeen probleem is in Nederland: politici en bestuurders die graag op het deug-podium willen dansen en laten zien hoe goed ze zijn. Nederland is maar een vlekje op de wereldkaart, maar denkt steeds de eerste viool te moeten spelen op bepaalde terreinen. Dat mag wel een stuk minder van mij.
- Minder het idee hebben dat we als stad (ic Amsterdam) invloed hebben op wereldwijde klimaatveranderingen. Wat is het nut van autootje pesten in Amsterdam als de komende jaren in Azië 600 kolencentrales worden geopend? M.i. wordt er nivelleringspolitiek bedreven met klimaat als drogreden.
- We kunnen de klimaatverandering niet tegengaan, zonder technologische ontwikkelingen te laten vallen (zoals auto's, fabrieken, vliegtuigen, etc). Dit zal in de praktijk nooit gebeuren, dus kunnen we de klimaatverandering niet afremmen/stoppen. Ontwikkeling laat zich niet stoppen en ik verwacht niet dat wij eenzelfde betere wereld kunnen ontwikkelen, waar we zowel van alle hedendaagse gemakken kunnen genieten, evenals het klimaat kunnen "redden" (wat er op neer komt om de mensheid te redden op de aarde).
- Ophouden met die onzin. Groei wereldbevolking wordt niet aangepakt. Al het andere is dan niet effectief.
- impact van gemeentes in NL op klimaat is nihil. Vervuiling en overbevolking is een belangrijker probleem dan CO2 emissie.
- Wij zijn minder dan een stipje op de wereldbol en we gedragen ons alsof wij de wereld moete redden,...belachelijk!
- Worden nu minder huizen gebouwd, terwijl we die juist nodig hebben.
- Zolang er niets wordt gedaan aan industrieën en landen die zich hier niets van aantrekken is het dweilen met de kraan open.
- In Japan gaan 500 kolenmijnen open en hier moeten we van het zuivere gas af.



Kosten

- Alles kan niet zo snel. We moeten ook denken aan de economie. Geen werk geen eten!
- De ambitie om iedereen van het gas af te hebben is alleen haalbaar als de gemeente niet alleen subsidie geeft maar het totale bedrag hiervoor aan huis eigenaren geeft. Ik kan de kosten zoals ze nu zijn niet opbrengen terwijl ik al mijn huis goed heb laten isoleren, zorg voor gescheiden afval en zo min mogelijk mijn auto gebruik.
- Het niet op de burger afwentelen, onduidelijk beleid, worden nu al op kosten gejaagd.
- Energie rekening behoorlijk omhoog om dat we van de schoonste fossiele brandstof af moeten.
- Ga per maand tientallen euro's meer betalen. Heb een koophuis hogere lasten energie bv betekent minder sparen, ik kan al niet veel sparen en nu nog minder, kan niet meer investeren in mijn huis.
- Alle subsidies voor isolatie en zo kom ik niet voor in aanmerking omdat je daar dure bedrijven voor moet in huren.
- Men houdt er waanzinnige ideeën op na alleen om de burger zo veel mogelijk te beroven en op kosten te jagen.
- Zolang er geen alternatief voor gas is tegen dezelfde tarief niet blijven zeuren dat we van het gas af moeten

Afgedwongen maatregelen

- Hele wijken van het gas afsluiten. Niet op onlogische plaatsen zonnepanelen plaatsen.
- Het hier niet helemaal volbouwen met windmolens. De stroom kan men niet kwijt maar het verpest wel het landschap.
- Het slaat door, overal ongebruikte elektrische oplaadpalen waardoor er nog minder parkeerplek is.
- Geen windmolens plaatsen daar waar gevaar voor gezondheid bestaat waarbij wordt opgemerkt dat het rendement niet navenant is om enig gezondheidsrisico te lopen.
- Minder zonneparken.
- Beter alternatieven bedenken, zonnepanelen is korte termijn denken, afval als ze op zijn hoe verwerken.

Dwingende rol gemeente

- Dwang om van aardgas af te moeten.
- Onze gemeente gaat te hard. Zij beperkt heel veel gewoontes zonder een alternatief te bieden. Dat geeft irritatie bij de (binnen)stad bewoners.
- Je kunt je er niets tegen doen, de milieu ridders.
- Mijn gemeente wil voorop lopen en dat vind ik toch wel een beetje te ver gaan; het moet reëel blijven wat je alle burgers "oplegt".
- Niet verplichten om alle huizen van het gas af te gaan. Zij gaan niet betalen voor alle onkosten die dit extra met zich mee brengt.
- Ze dwingen mensen van het gas en dat moet je zo niet doen. Je moet beginnen met een gemotiveerde kopgroep om de problemen bij invoering op te lossen en met die ervaring breder gaan.



3 Hoe gaan we ‘van het gas af’?

3.1 Plannen voor ‘van het gas af’ zijn vooral nog oriënterend

We vroegen eigenwoningbezitters of ze al bezig zijn om ‘van het gas af te gaan’ of daar plannen voor hebben. Huurders vroegen we of ze wisten van plannen die hun verhuurder daarvoor heeft. De meeste eigenwoningbezitters zijn daar nog niet concreet mee bezig, maar ruim een op de drie is dat wel van plan².

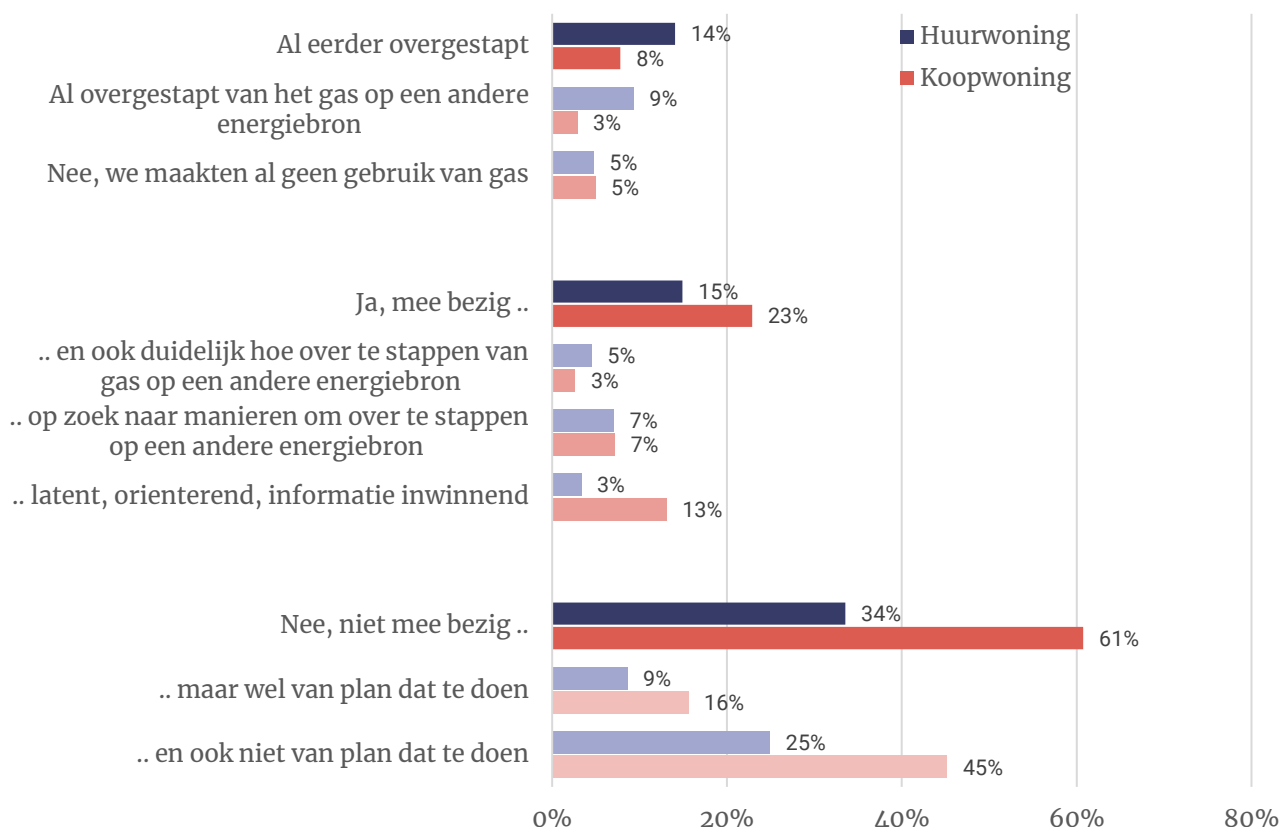
Van de eigenwoningbezitters is acht procent bezig met ‘van het gas af te gaan’ door over te stappen en nog eens 23 procent is daar actief mee bezig. Bij huurders is een groter deel al eerder van gas overgestapt (15%) en bij nog eens 15 procent is de verhuurder dat van plan en er al mee bezig.

Ruim drie op de tien huurders (37%) geeft aan niet te weten of hun verhuurder daar al plannen voor heeft of er al mee bezig is (zie daarvoor 3.2).

Figuur 3.1 – Bezig met of van plan van het gas af te gaan (aangepast)

Huurders (n=426): “Is uw verhuurder – voor zover u weet – op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”

Eigenwoningbezitters (n=799): “Bent u op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”



Leeswijzer: De lichtgekleurde staven tellen voor de huurders en eigenwoningbezitters op tot de donkergekleurde staven. Dus van alle huurders maakt 14 procent geen gebruik van gas, waarvan 9 procent is overgestapt en 5 procent eerder al geen gebruik maakte van gas.

² “Ja, op zoek naar manieren om over te stappen op een andere energiebron” + “Ja, latent, oriënterend, informatie inwinnend” + “Nee, niet mee bezig maar wel van plan om te doen”: 7% + 13% + 16% = 36% van alle eigenwoningbezitters



Figuur 3.2 – Bezig met of van plan van het gas af te gaan (origineel)

Huurders (n=426): “Is uw verhuurder – voor zover u weet – op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”

Eigenwoningbezitters (n=799): “Bent u op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”



In Tabel 3.1 en 3.2 staan de plannen om ‘van het gas af te gaan’ voor huurders eigenwoningbezitters afzonderlijk weergegeven. We zien dat in verstedelijkte gebieden zowel verhuurders als eigenwoningbezitters vaker van plan zijn om over te stappen naar een andere energiebron.

Bij de eigenwoningbezitters in matig tot niet stedelijke gebieden is circa de helft van plan van het gas af te gaan (48% à 57%).

Tabel 3.1 - Bezig met of van plan van het gas af te gaan, voor huurders naar stedelijkheidsgraad

Huurders (n=426): “Is uw verhuurder – voor zover u weet – op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”

	Huurders	Stedelijkheidsgraad gemeente				
		Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Matig stedelijk*	Weinig stedelijk*	Niet stedelijk*
Al overgestapt van het gas op een andere energiebron	9%	11%	11%	11%	0%	0%
Ja, en ook duidelijk hoe over te stappen van gas op een andere energiebron	5%	5%	5%	2%	4%	0%
Ja, op zoek naar manieren om over te stappen op een andere energiebron	7%	7%	5%	14%	5%	12%
Ja, latent, oriënterend, informatie inwinnend	3%	2%	4%	3%	6%	6%
Nee, niet mee bezig, maar wel van plan dat te doen	9%	8%	11%	5%	7%	5%
Nee, niet mee bezig en ook niet van plan dat te doen	25%	22%	27%	16%	34%	40%
Nee, we maakten al geen gebruik van gas	5%	6%	6%	1%	0%	0%
Iets anders	1%	1%	1%	1%	0%	0%
Weet ik niet	37%	39%	29%	46%	45%	37%
	N = 426	167	148	47	44	17

* Het aantal waarnemingen van huurders in een matig (n=47), weinig (n=44) of niet stedelijke gemeente (n=17) is klein. De getoonde percentages zijn indicatief en hebben een relatief grote onzekerheidsmarge.



Tabel 1.2 - Bezig met of van plan van het gas af te gaan, voor eigenwoningbezitters naar stedelijkheidsgraad
 Eigenwoningbezitters (n=799): “Bent u op de een of andere manier bezig ‘van het gas af te gaan?’”

	Woning- bezitters	Stedelijkheidsgraad gemeente				
		Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Matig stedelijk	Weinig stedelijk	Niet stedelijk
Al overgestapt van het gas op een andere energiebron	3%	5%	3%	3%	1%	2%
Ja, en ook duidelijk hoe over te stappen van gas op een andere energiebron	3%	4%	2%	2%	2%	1%
Ja, op zoek naar manieren om over te stappen op een andere energiebron	7%	5%	8%	4%	7%	14%
Ja, latent, oriënterend, informatie inwinnend	13%	8%	14%	17%	14%	12%
Nee, niet mee bezig, maar wel van plan dat te doen	16%	19%	16%	11%	17%	8%
Nee, niet mee bezig en ook niet van plan dat te doen	45%	39%	42%	51%	48%	57%
Nee, we maakten al geen gebruik van gas	5%	9%	8%	2%	1%	0%
Iets anders	6%	8%	5%	6%	7%	4%
Weet ik niet	2%	4%	2%	3%	2%	1%
N =	799	160	244	123	183	85

3.2 Burgers niet verplichten, maar gezamenlijk van het gas af helpen

Veel Nederlanders (hoeveel) hebben nog geen plannen om over te stappen van gas naar een andere energiebron. Een op de drie vindt klimaatverandering een te groot probleem en weet daardoor niet zo goed waar ze zouden kunnen beginnen. Nederlanders zijn ook verdeeld over de vraag of *het tegengaan van klimaatverandering iets is dat burgers zelf moeten vormgeven* (30% eens, 29% oneens).

Nederlanders hebben hun twijfels of Nederland wel van het gas af moet: 44 procent vindt het *belachelijk dat we in Nederland proberen voorop te lopen met ‘van het gas af’*, 33 procent is het hiermee oneens.

Een minderheid van 16 procent vindt dat burgers zelf het voortouw moeten nemen in het zoeken naar een alternatieve energiebron. Dit betekent echter niet dat er principiële weerstand is tegen ‘van het gas af’: de weerstand lijkt vooral financieel van aard.

De helft zegt dat ze *pas over gaan op een alternatief voor gas als ik weet dat ik de kosten daarvoor vergoed krijg* (49% eens, 17% oneens). Daarnaast zijn vier op de tien Nederlanders het eens met de stelling dat *als de meerderheid van mijn wijk instemt met een alternatief voor gas, dan ga ik daarin mee*. Dat is iets meer dan vorig jaar, toen een derde dit onderschreef maar is gelijk aan twee jaar geleden (Figuur 3.4: 2019, 37%; 2020, 30%; 2021, 39%).

Van de eigenwoningbezitters die niet van plan zijn van het gas af te gaan (45% kopers) geeft 71 procent aan dat ze het belachelijk vinden dat we in Nederland voorop proberen te lopen met van het gas af. Voor deze groep lijkt het kostenplaatje het grootste obstakel: liefst 60 procent van deze woningbezitters zegt pas over te stappen naar een alternatief voor gas als ze weten dat ze die kosten vergoed krijgen.

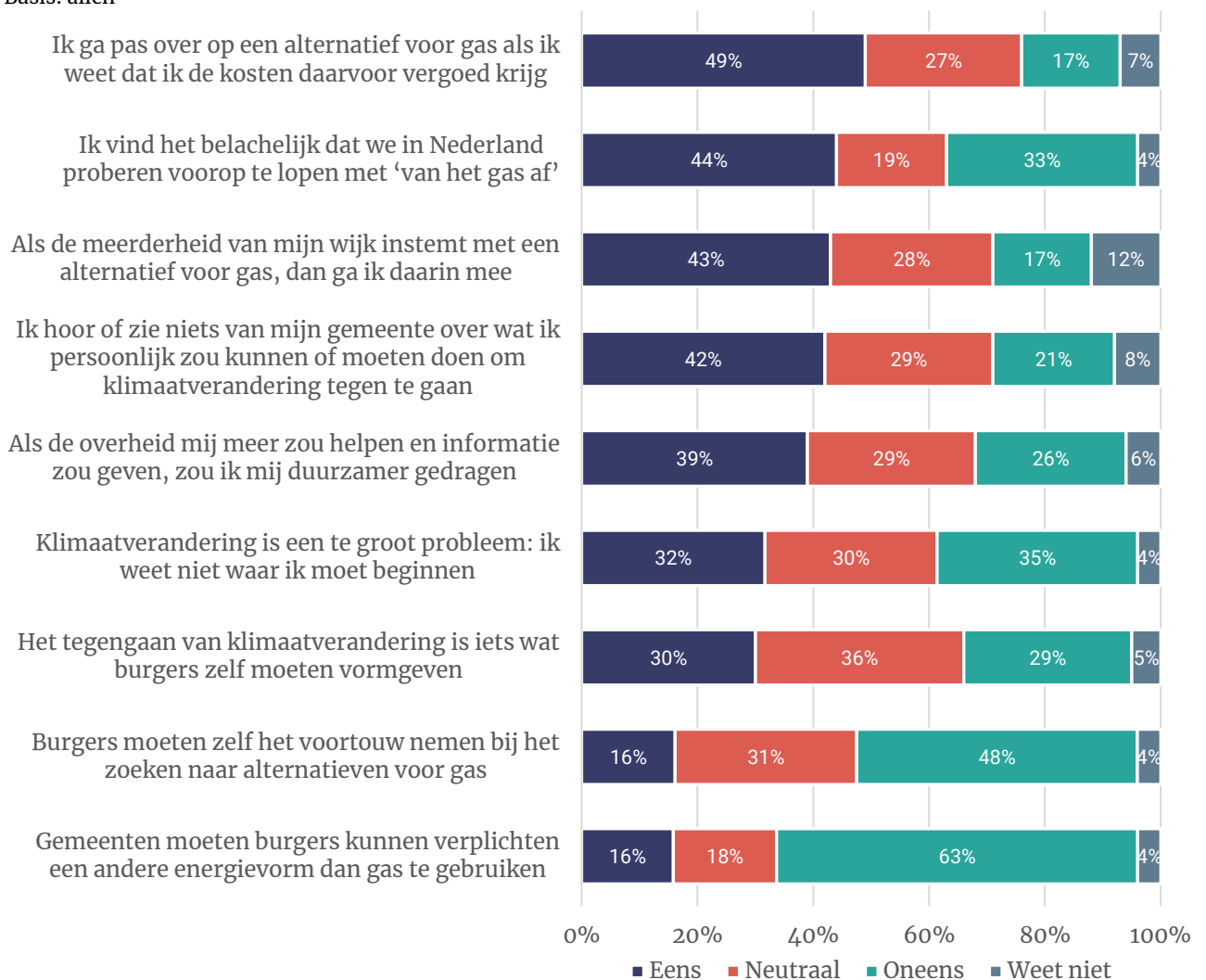


Een groot deel van de Nederlanders is dus wel over te halen om van het gas af te gaan. De meeste Nederlanders zien echter niets in een verplichting vanuit de gemeente (“Gemeenten moeten burgers kunnen verplichten een andere energievorm dan gas te gebruiken”, 63% oneens), maar veel van hen willen zich wel laten overhalen (“Als de overheid mij zou helpen en informatie zou geven, zou ik mij duurzamer gedragen”, 43% eens).

In dat kader is het mooi dat meer Nederlanders *iets* weten van het klimaatbeleid van gemeente en provincie (zie ook par. 0). In de afgelopen twee jaar kreeg ongeveer de helft (51-53%) niets mee van hun gemeente, nu hoort of ziet 42 procent niets van hun gemeente over wat ze persoonlijk kunnen doen om klimaatverandering tegen te gaan (Figuur 3.4). Gemeenten lijken er dus wel in te slagen om hun inwoners te bereiken in wat zij zelf nog kunnen doen.

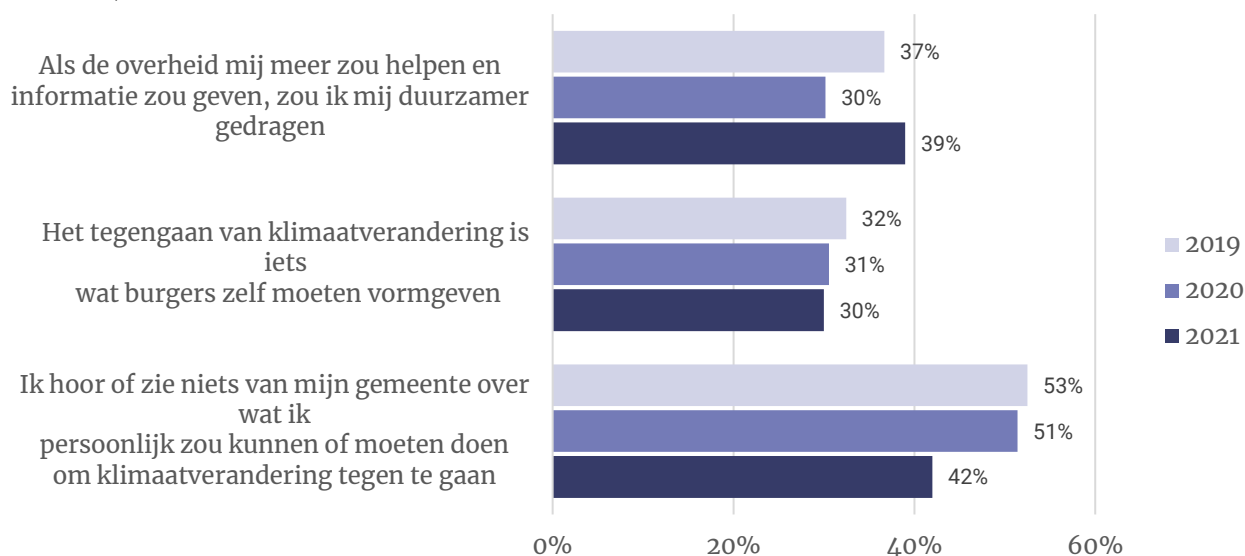
Figuur 3.3 – Stellingen t.a.v. rol overheid en burgers

Basis: allen



Figuur 3.4 – Vergelijking stellingen met voorgaande jaren

Basis: allen, % mee eens



3.3 Meeste vertrouwen in adviezen van de gemeente

Nederlanders lijken dus graag geholpen te worden over hoe ze duurzamer kunnen leven. Als het aankomt op ‘van het gas af gaan’ zijn er veel verschillende belanghebbenden die hen van advies kunnen voorzien. We vroegen *Van wie zou u adviezen over wat te doen als u van het gas af moet vertrouwen en overnemen?* en vroegen naar hun vertrouwen in de gemeente, een energie adviesbureau, energiebedrijf, woningcorporatie en buurtbewoners.

Adviezen van de gemeente worden het vaakst vertrouwd: 44 procent doet dat *grotendeels*, nog eens 4 procent *volledig* en maar 10 procent zou dat *niet* doen. Hoogopgeleiden (59%) zijn eerder geneigd adviezen van de gemeente te vertrouwen dan laagopgeleiden (37%).

Er is met name een gebrek aan vertrouwen onder woningbezitters die geen plannen hebben om van het gas af te gaan: 20 procent van hen zegt adviezen van de gemeente *niet te vertrouwen*.

Ruim vier op de tien hebben vertrouwen in de adviezen van energie adviesbureaus (44%), 15 procent zegt hun adviezen niet te vertrouwen. Woningbezitters die niet van plan zijn van het gas af te gaan hebben vaak geen vertrouwen in deze adviesbureaus: 29 procent van hen zou hun adviezen niet vertrouwen.

Over de adviezen van een energiebedrijf zijn Nederlanders het vaakst sceptisch: de helft geeft aan de adviezen niet (16%) te vertrouwen of daarover te twijfelen (36%).

Opvallend is dat buurtbewoners relatief weinig vertrouwd worden, maar dat als *de meerderheid van mijn wijk instemt voor een alternatief voor gas* een flink deel wel zou overstappen (44% eens, zie figuur 3.5). Dit onderstreept het gevoel dat mensen het lastig vinden om als eerste of als enige zo’n keuze te maken, maar dat het in collectief verband makkelijker is.



Figuur 3.5 - Van wie zou u adviezen over wat te doen als u van het gas af moet vertrouwen en overnemen? Kunt u dat voor onderstaande organisaties en bedrijven willen zeggen?

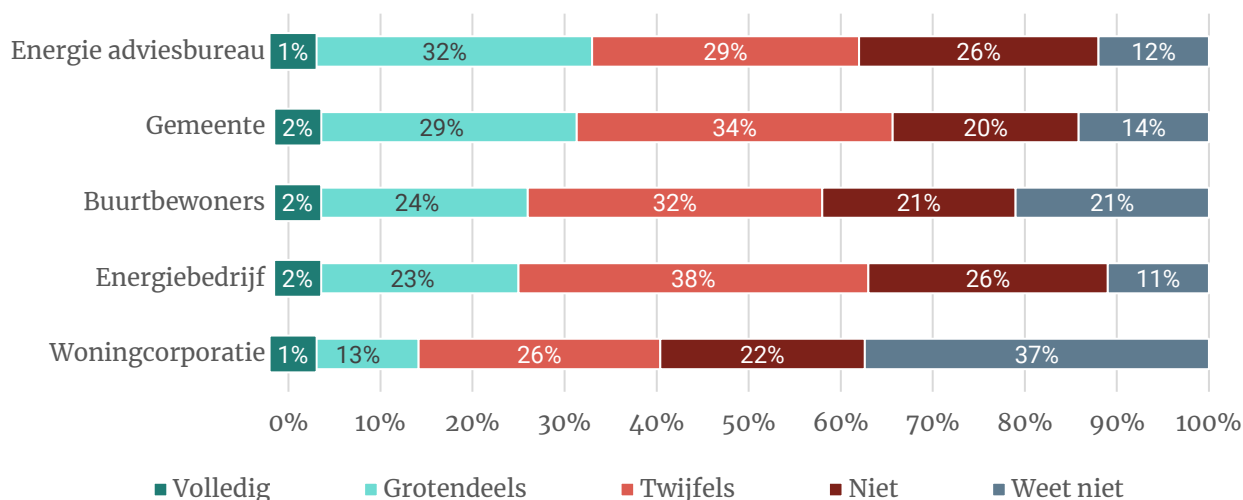
Basis: allen



Noot: de volledige antwoordcategorieën zijn 'zou ik volledig vertrouwen', 'zou ik grotendeels vertrouwen', 'zou ik mijn twijfels bij hebben', 'zou ik niet vertrouwen', 'weet ik niet' en 'niet van toepassing'. De laatste twee categorieën zijn in de figuur samengevoegd.

Figuur 3.6 – Vertrouwen in adviezen van woningbezitters die niet van plan zijn van het gas af te gaan

Basis: woningbezitters die niet van plan zijn om van het gas af te gaan (n=350)



Noot: de volledige antwoordcategorieën zijn 'zou ik volledig vertrouwen', 'zou ik grotendeels vertrouwen', 'zou ik mijn twijfels bij hebben', 'zou ik niet vertrouwen', 'weet ik niet' en 'niet van toepassing'. De laatste twee categorieën zijn in de figuur samengevoegd.



4 Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 10 tot maandagochtend 13 september 2021. Er werkten in totaal 1.242 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel hiervan (n=1.030) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 212 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=1.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 3,1 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.



I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl